

Warszawa, 24 lutego 2026 roku

Apel w sprawie transparentności wyboru sędziów i funkcjonowania

Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny jest organem, którego rozstrzygnięcia wyznaczają realne granice władzy państwa i chronią prawa oraz wolności wszystkich osób żyjących w Polsce – wyborców i wyborczyń, podatników, pracowników i przedsiębiorców, rodziców i dzieci, pacjentów i studentów, emerytów i cudzoziemców, a także samorządów, organizacji społecznych i firm. Historia pokazuje, że jego orzeczenia bezpośrednio wpływają na zasady prowadzenia działalności gospodarczej, zakres praw socjalnych, standardy ochrony prywatności czy granice ingerencji państwa w życie rodzinne, kształtując warunki codziennego funkcjonowania każdej i każdego z nas.

Społeczeństwo obywatelskie i środowisko eksperckie od lat pochylają się z troską nad losem tej instytucji. Interweniowaliśmy, gdy Trybunał stawał się politycznym łupem, był zamknięty przed obywatelami i obywatelkami, przekraczał granice swoich kompetencji. Nie akceptowaliśmy i nigdy nie zaakceptujemy takich praktyk w demokratycznym państwie prawa. Samo ich zaprzestanie, choć istotne i pożądane, nie odbuduje jednak w pełni społecznego zaufania do Trybunału. Jesteśmy przekonani, że aby odbudować autorytet tego organu, należy zrobić coś więcej – aktywnie działać na rzecz przejrzystego wyboru składu Trybunału i kształtowania najwyższych standardów jego pracy. Idealnym rozwiązaniem byłaby ustawa regulująca te kwestie. Z powodów politycznych jej wejście w życie nie wydaje się niestety możliwe. Nadal jednak rządząca większość ma możliwość wprowadzenia niektórych jej założeń jako praktycznych rozwiązań. Regulamin Sejmu nie zakazuje przyjmowania – w drodze praktyki parlamentarnej – wyższych standardów transparentności, o ile nie naruszają one konstytucyjnych kompetencji Sejmu ani praw posłów i posłanek. Od lat funkcjonuje na przykład obywatelski monitoring wyborów sędziów TK, prowadzony przez organizacje społeczne zajmujące się praworządnością, dostępem do informacji publicznej oraz jakością procesu legislacyjnego, na czele z Instytutem Prawa i Społeczeństwa INPRIS oraz Helsińską Fundacją Praw Człowieka. Monitoring ten stanowił w istocie jedyny pozainstytucjonalny mechanizm kontroli jakości procedury wyborczej.

Skoro zatem trwa obecnie dyskusja o konieczności uzupełnienia składu Trybunału Konstytucyjnego o nowych sędziów, zwracamy uwagę, iż można przeprowadzić ten proces, podnosząc standard procedur. Pamiętamy, jak jeszcze niedawno wyglądały wybory sędziów Trybunału. Chcemy przypomnieć obywatelkom i obywatelom oraz rządzącym, że teraz powinny one wyglądać inaczej. A **kluczowym warunkiem sprzyjającym budowie społecznego zaufania do Trybunału jest odpowiedni czas**

poświęcony na wybór sędziów. Ważne jest, by rządzący wyznaczyli harmonogram wyborów w sposób umożliwiający zapoznanie się opinii publicznej z sylwetkami kandydatów, a jeśli to możliwe, także przeprowadzenie obywatelskiego monitoringu wyborów. Standardem powinien być odpowiednio długi okres pozwalający na analizę dorobku kandydatów i przygotowanie dla nich pytań, które zostaną zadane w trakcie posiedzenia sejmowej komisji lub wystuchania publicznego, jak również odstęp czasowy między samym wystuchaniem, a ostatecznym głosowaniem na sali plenarnej w Sejmie. Procedowanie „z dnia na dzień” lub w trybie posiedzeń nocnych, towarzyszące temu gorszące zachowania parlamentarzystek i parlamentarzystów oraz czasami samych kandydatek i kandydatów, przyczyniły się do erozji powagi Trybunału. Apelujemy o przywrócenie standardów parlamentarnych w tym zakresie.

Odbudowa autorytetu Trybunału nie kończy się jednak na standardach wyboru jego sędziów. W interesie zarówno obywateli, jak i przedstawicieli władzy, jest zapewnienie, by instytucja ta na co dzień działała **transparentnie**. W tym celu należy między innymi umożliwić wszystkim zainteresowanym bieżący dostęp do decyzji podejmowanych przez Trybunał i jego organy oraz dokumentów z akt spraw. Dla społecznego odbioru Trybunału kluczowe jest także przestrzeganie zasad wyznaczania składów orzekających i przejrzystość działania w tym zakresie.

Trwałość i odporność Trybunału Konstytucyjnego wobec nacisków politycznych nie wynikają wyłącznie z przepisów prawa. W równym stopniu zależą od przekonania obywaterek i obywateli, że osoby zasiadające w Trybunale zostały wybrane w procedurze uczciwej, konkurencyjnej i poddanej realnej kontroli, a sam Trybunał działa transparentnie i rzetelnie. Bez takiego przeświadczenia nawet najbardziej przekonujące rozstrzygnięcia będą spotykały się z nieufnością i utrwały polaryzację w społeczeństwie.

Apelujemy o realne zwiększenie transparentności wyboru sędziów i funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego, oferując rządzącym swoją wiedzę i doświadczenie w tym zakresie. Będziemy stanowczo zabiegać o rzetelną naprawę tej instytucji – niezależnie od większości parlamentarnej, bieżącej koniunktury politycznej czy innych czynników. Raz jeszcze przypominamy, że Trybunał chroni prawa i wolności wszystkich w Polsce. Niech to będzie nie tylko deklaracja, ale realny standard.

W imieniu sygnatariuszy apelu,

Maciej Nowicki, Prezes Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Lista sygnatariuszy

1. Akcja Demokracja
2. Centralna Rada Romów w Polsce

3. Forum Darczyńców w Polsce
4. Forum Obywatelskiego Rozwoju
5. Fundacja "Dom tam gdzie Ty"
6. Fundacja Artonomia
7. Fundacja Blind&Proud
8. Fundacja dla Polski/Fundusz Obywatelski im. Ludwika i Henryka Wujców
9. Fundacja Hej Koniku
10. Fundacja im. Stefana Batorego
11. Fundacja Miasto Obywatelskie Lubartów
12. Fundacja Panoptikon
13. Fundacja Przestrzeń do życia
14. Fundacja Stocznia
15. Fundacja W Stronę Dialogu
16. Fundacja Wolne Sądy
17. Fundacja Wolni Obywatele RP
18. Fundacja Wolności
19. Fundacja Wolności Gospodarczej
20. Helsińska Fundacja Praw Człowieka
21. Inicjatywa "Nasz Rzecznik"
22. Instytut Prawa i Społeczeństwa INPRIS
23. Komitet Obrony Demokracji
24. Local Girls Movement
25. Ostrowski Spacer Protestacyjny "Łańcuch Światła" Światła
26. Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła"
27. Polskie Stowarzyszenie imienia Janusza Korczaka
28. Sieć Obywatelska Watchdog Polska
29. Stowarzyszenie Jesteśmy Razem
30. Stowarzyszenie Lepsza Demokracja
31. Stowarzyszenie wspierające Inicjatywę "Nasz Rzecznik"